

Alman Genç Kız Edebiyatı Bağlamında Genç Kız İmgesinin Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları ile Analizi

Geleneksel *Der Trotzkopf* Romanından Modern *Lady Punk Romanına* Değişim Süreci¹

Neriman Nüzket Özen , Tekirdağ

Öz

Bu makalede geleneksel Alman genç kız romanının temel eserlerinden birisi olan Emmy von Rhoden'in *Der Trotzkopf* (1885) adlı romanı ile modern dönemi temsilen Dagmar Chidolue'nun *Lady Punk* (1985) adlı romanı toplumsal cinsiyet araştırmaları ile yeniden okunmuştur. Bu okuma ve analiz süreci sonucunda kurgusal genç kız imgesinin gelenekselden moderne doğru geçirdiği değişim karşılaştırmalı olarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Diğer bir hedef ise modern döneme gelindiğinde genç kız imgesinin lehine olan özgürleşmesinde rol oynayan etmenleri ve kazandığı özgürlüğün niteliklerini vurgulamaktır. Sonuçların toplumsal cinsiyet araştırmalarına dayanılarak yorumlanması sürecinde ise çalışmaya her iki romandan elde edilen bulgular rehberlik etmiştir.

Anahtar Sözcükler: Toplumsal Cinsiyet, Genç Kız Romanı, Geleneksel, Modern, Özgürlük.

Abstract

An Analysis of the Young Girl Image in the context of the German Young Adult Girl's Literature Based on Gender Studies

The Transformation Process from Traditional "Der Trotzkopf" to Modern "Lady Punk"

In this article, Emmy von Rhoden's *Der Trotzkopf* (1885), which is one of the fundamental works of the traditional German young adult girl novel and Dagmar Chidolue's novel *Lady Punk* (1985), representing the modern era, have been re-read through gender studies. As a result of this reading and analysis process, the transformation of the young girl image from the traditional to the modern have been tried to be compared. Another goal has been to emphasize the factors that play a role in the emancipation of the young girl image in modernist period and the qualities of freedom that she earns. In the process of interpreting the results based on gender studies, the findings obtained from both novels have given guidance to this study.

Keywords: Gender, Young Adult Girl's Literature, Traditional, Modern, Freedom.

Giriş

20. yüzyılın başlarından itibaren ortaya çıkan kadın hareketlerinin temelde amaçladıkları özgürleşme çabalarında ne kadar yol aldıkları günümüzde globalleşmeye devam eden dünyada açıkça görülmektedir. Neredeyse her toplum bu globalleşmeden

¹ Bu makale, "İnatçı Kız'dan Lady Punk'a Genç Kızlık Serüveni. Alman Genç Kız Edebiyatını Geleneksel Yaklaşımdan Moderne Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları ile Yeniden Okuma" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

bir şekilde etkilenirken kendi toplumsal, sosyal ve kültürel yapısında da farklı etkileşim ve değişimleri yaşamıştır. Özellikle yüzyıllardır ataerkil toplum yapısını koruyan pek çok toplumda yeri geldiğinde baskı unsuru olabilen veya olması arzu edilen geleneksel ve dini normlar da bu değişim rüzgârlarından nasiplenerek etkilenmiştir. Geleneksel toplum yapısından moderne doğru giden süreçteki değişim, kadınlara daha önce hayal bile edilemeyecek noktalarda özgürlük sağlamıştır. Bu özgürleşme sürecinde özellikle genç kızların ve kadınların egemenliği altında yaşadıkları eril otoritelerden yavaşça çözümlenerek kurtulmaya başlamaları hem onlar hem de toplumsal yapı adına oldukça etkili sonuçlar doğurmuştur.

Özgürleşme hareketlerinin Batı’da çıkış noktasını en başta erkekler ile eşit hakları elde etme düşüncesi, yani feminist kuram oluştursa da zamanla bu hedef, özellikle 1968’de yaşanan toplumsal hareketlilikler sonrası, arzu edilen özgürlüğe ulaşmada yetersiz kaldığından geliştirilerek 1980’lerde ‘Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları’ kavramının doğuşuna neden olmuştur. Bu yeni düşüncenin en büyük hedefi dişil cinsin doğuştan sahip olduğu biyolojik cinsiyeti dışında ayrıca toplumsal ve kültürel normlar, güç dengeleri ve toplumsal yapıya egemen olan söylem tarafından kurgulanarak sunulan sosyal ve kültürel cinsiyetini görünür kılmak ve kurgulanarak sunulmuş biçimini ortaya koyarak çözümlenmeye uğratmaktır. Böyle gerçekmiş izlenimi ile sunulan hazır cinsiyet rollerine gündelik hayat dışında, oldukça geniş sınırlara sahip en büyük kurgu dünyası olan edebiyatta da rastlamak çok olağandır. Pek çok farklı disiplinin etki alanına giren bu yönelim Almanya’da da önemli bir araştırma alanının kapılarını aralamıştır. Batı edebiyatında kendine bir tür olarak önemli bir yer edinmiş olan ‘Genç Kız Edebiyatı’nın Almanca metin örnekleri üzerinden yapılan okumalarda yukarıda değinilen özgürleşme çabaları sonucu gelenekselden moderne doğru gerçekleşen yenilik ve değişimler edebi genç kız ve kadın figürleri analizleri bağlamında görülmektedir. Bu çalışmanın amacı da örnek okumaların yapıldığı metinlerde var olan kurgusal dişil figürlerin toplumsal cinsiyet kurgularını analiz ederek ortaya koymak ve çözümlenmesini sağlamaktır. En nihayetinde yapılacak olan karşılaştırma ise geleneksel ve modern genç kız figürleri arasındaki farklılıkları, gelişimi, değişimi ve özgürleşme adımlarını ön plana çıkartmayı hedeflemektedir. Geleneksel metin örneği olan roman *Der Troztkopf* ilk kez 1885 yılında yazarı Emmy von Rhoden’in ölümünden sonra kızı tarafından yayınlanmıştır ve 1998’de Türkiye’de de Kültür Bakanlığı Yayınları altında *İnatçı Kız* olarak çevrilerek yayınlanmıştır. Modern dönemi temsil eden roman ise 1986’da Dagmar Chidolue tarafından kaleme alınan *Lady Punk* adlı romandır ve Deutscher Jugendliteraturpreis ödülünü (Alman Gençlik Edebiyatı Ödülü) almıştır. Her iki roman arasında tam 100 yıllık bir zaman diliminin yatıyor olması da bu zaman sürecinde yaşanan büyük gelişmeleri kavramak adına oldukça önemlidir.

Alman Çocuk ve Gençlik Edebiyatı’nın Gelişim Süreci

Çocuk ve gençlik edebiyatından bahsederken değinilmesi gereken öncelikli nokta ‘çocuk’ kavramının toplumsal yaşantıda hangi dönemde kabul görüp değer kazandığı ve hangi süreçten sonra edebiyata dahil edildiği noktasıdır. Onur (2005: 24) Eski Dünya’nın çocuğa karşı bu kadar hassas ve değer veren bir tutum izlemediğini ifade ederken, çocuğun değer kazanmasının düşünülen aksine çok da uzun bir geçmişe dayanmadığını vurgular. Çocuk tarihi üzerine yapılan en ünlü araştırma Ariés’in 1960’da yaptığı araştırmadır. Ariés bu çalışmada çocuğun biyolojik bir varlık

oluşunun yanı sıra toplumsal bir olgu olduğunu ve böyle kabul görmesinin de 15. hatta 16. yüzyıla dayandığını ve eski uygarlıkların çocuğu nasıl yadsıdığını ortaya koyma hedefinden yola çıkmıştır (Tan 1993: 8). 18. yüzyılın ortalarına değin ne çocukluk ne de ergenlik kavramlarının adı anılmamıştır. Ortaçağ'da da Kaminski'nin (1998: 8) belirttiği üzere ya masum ve günahsız varlıklar olarak görülüyorlar ya da Neydim'in (2005: 22) ifadesi üzerine tam tersi bir düşünceye göre bir günah olarak görülüyorlar ve babanın otoritesi altında öldürülme tehdidiyle karşı karşıya kalabiliyorlardı. O nedenle ki Ortaçağ'da da çocuklara özgü kıyafetler, oyuncaklar ya da oyunlar bulunmamaktaydı. Çocuklara birer yetişkinmiş gibi davranan toplum onları kendilerinden farklı ve özel görmemekteydi, ki Kaminski de onları (1998: 9) minyatür yetişkin olarak tanımlamaktadır. Yetişkinler karşısında hiç bir değeri olmayan çocuğun edebiyatın kurgusal dünyasında da varlık göstermesi mümkün olmamıştı. Yalnızca Aydınlanma dönemine kadar masal gibi sözlü edebiyat türlerinde küçük de olsa yer alabilmişlerdi.

17. yüzyıla gelindiğinde çocuğa karşı ilgi artmaya başlamıştı. Fakat bu ilginin nedeni onun sevilerek korunma altına alınmasından ziyade, kötü olarak kabul edilen varlığını ıslah etmeye yönelikti. Neydim'e (2005) göre ebeveynlerin amacı onların yüklerini ortadan kaldırmaktı, böylece kız çocukları manastırlara, erkek çocukları da orduya gönderilmeye başlandı. Çocuğun varlığını eğitmek, onun kötü ve günah olan ile mücadele etmesi şekline dönüşmüştü. Pek çok ünlü isim, örneğin Calvin, Descartes, Locke, Darwin ve Rousseau bu amaçla günümüze dek önemini sürdürmüş olan görüş ve eğitim modellerine hayat vermişlerdi (Onur 2005: 24). Stein (2008: 280) o dönemde çocuğa uygun öğretici ve faydacı ilkelere dayanan bu didaktik çocuk ve gençlik edebiyatı türünün örnekleri olarak Johann Bernhard Basedow'un *Elementarwerk* (1774), Joachim Heinrich Campe'nin *Robinson Crusoe der Jüngere* (1779) gibi eğitici ve bilgilendirici macera kitaplarını, Felix Christian Weiße'nin *Der Kinderfreund* (1775) adlı ilk Alman çocuk dergisini sıralar. Özellikle Rousseau *Emile oder über die Erziehung* (1762) adlı kitabında dönemin aile profiline uygun çocuk profilini yetiştirmek adına katı ve disiplinli bir yaklaşımla Emile adlı kurgusal figürü kitap boyunca şekillendirir. Bu bağlamda 17. yüzyılda eğitime verilen önemin görünürde artmış olduğu ve daha fazla okulun açılmaya başlandığı gerçeği altında yatan asıl neden burjuvazi toplumuna uygun bireyler yetiştirebilmek ve bu sınıfın devamını sağlamaktır. Ancak burada Kaminski'nin (1998: 12) vurguladığı önemli bir nokta vardır: Çocukluk kavramı gelişirken öncelikli olarak erkek çocuklarının lehine gelişim göstermiş ve onları desteklemiştir. Kız çocukları ise uzun yıllar yetişkinlerle aynı kefeye konularak geleneksel yaşam biçimlerine boyun eğmeye devam etmek zorunda kalmışlardır. Bu gerçeklik de kız çocuklarına ait ayrı bir edebiyatın doğup gelişim göstermesinin gecikmesinin en önemli nedenlerindedir. Kaminski'nin (1998: 11) vurguladığı bir diğer nokta ise çocukluk tarihinde araştırılan tarihin sürekli burjuva sınıfı çocukluk kavramına dair olduğu ve proletarya veya çiftçi ailelerin çocuklarının durumunun nerdeyse hiç belgelenmemiş olmasıdır. Bu durumda Kaminski'ye göre çocuk ve gençlik edebiyatı kökenini burjuva sınıfının soylular ve kilise karşısında özgürleşme hareketlerinden almaktadır.

Çocukluk tarihi bağlamında çocuk ve gençlik edebiyatı araştırmalarında önemli bir yere sahip olan araştırmacılardan birisi de Malte Dahrendorf'tur. Dahrendorf'a göre (1996: 13) çocuk ve gençlik edebiyatının temellerinin batıda matbaanın icadı ile atıldığı

ispatlanabilir ama asıl 18. yüzyıl Aydınlanma dönemi çocuk ve gençlik edebiyatı için önemli zaman dilimini oluşturur. Dahrendorf da Kaminski gibi arzu edilen çocuk profiline dikkatleri çekmektedir. Ona göre de burjuva çocukluk kavramı sanayileşme sonucunda aile yapısında geniş aileden çekirdek aileye doğru yaşanan toplumsal değişim ve artan şehirleşme sonucu doğan işçi sınıfına bir tepki olarak doğmuştur ve 18. yüzyıl boyunca yazılı edebiyatın önemli bir parçası haline gelmiş olan aile ve çocuk dergilerinin nasıl bir öneme sahip olduğunu belirtir. Çünkü bu dergiler içerikleri ile burjuva sınıfına ait çalışkanlık, dakiklik, itaatkârlık, sadakat, feragat edebilmek, insan sevgisi gibi değerlerin yücelterek aktarılmasını sağlamaktaydılar. Değişmeye başlayan toplumsal yapı ile kadın ve erkeğin rolleri de toplumsal normlar tarafından belirginleştirilmeye başlanmıştı: Kadının görevi kendinden feragat ederek ailesinin ve çocuğun değerini yükseltmekti. Roller arasında annelik, mutlu evlilik yürütme, şefkat ve koruma duygusunu yaşayarak yaşatmaydı. Erkek ise iş ve çalışma dünyasında kendi konumunu sağlamlaştırmıştı. Bu toplumsal gerçeklikler sonucunda gelişmeye başlayan çocuk yazını da artık bir eğitim ve yetiştirme aracı olarak kullanılmaktaydı. Dönemin çocuk ve gençlik yazını aslında yetişkinlerin ve dolayısı ile toplum çıkarlarını gözeten ve onlara hizmet eden hem aydınlanmacı hem de davranış değiştiriciydi.

Tüm bu gelişim sürecine bakıldığında Alman çocuk ve gençlik edebiyatı tarihinin hangi yıllara dayandığına dair soruya farklı görüşler ileri sürülerek verilen cevap Aydınlanma dönemi ve matbaanın icadı olarak ağır bassı da Weinkauff ve von Glasenapp'ın (2010: 18) ifade ettikleri üzere bu görüş yapılan yeni araştırma ve çalışmalar sonucunda düzeltilmiştir. Artık günümüzde çocuk ve gençlik edebiyatının kökenlerinin Almanya'da geç dönem Orta Çağ'a kadar dayandığı ancak büyük gelişimini Aydınlanma döneminde yaşadığı görüşünde araştırmacılar hemfikir olmaktadır. Maier de (1993: 239) matbaanın icadından sonra basılan ve büyük sayıda insanlara ulaşan kitapların şüphesiz büyük öneme sahip olduğunu, çocuk ve gençlik edebiyatının gelişimine katkıda bulunduğunu belirtir, ancak bu metinlerin hala eğitimin pedagojik izlerini taşıdığını, genç okurun ihtiyacı, metinlerin psikolojik etkileri gibi noktaların ise pek bilinmediğini vurgular. Çocuk ve gençlik edebiyatının genel edebiyat içerisinde tür olarak kendi bağımsızlığını yavaş yavaş Aydınlanma döneminde kazanması ise düşünüldüğünde bir tesadüf değildir çünkü aklın ön plana çıkması ile bireye ve onun eğitimine, kendini ahlâki ve manevi açıdan geliştirmesine verilen değer nihayetinde çocuk ve gençlik yazınına doğurup gelişimini de hızlandırmıştır. Inge Stephan (2008: 178) bu gelişimde Aydınlanma döneminin önemli isimlerinden John Locke'un eğitici ve ahlaki fikirleri ile *Ezop'un Fablleri* ile *Reineke Fuchs* isimli resimli hikâyeyi çocukların okuyabileceği metinler olarak öneriyor olmasının Almanya'da erken dönemlerde yansımalarının önemine dikkat çekmektedir. Locke'un özellikle çocukların yetenek ve kavrayışlarına uygun, basit, eğlendirici metinlerin kaleme alınarak yaygınlaştırılması gerekliliğine dair görüşü Almanya'da büyük ses getirmiştir. 18. yüzyılın ikinci yarısı artık çocuk ve gençlik edebiyatının edebiyat dünyasında tür olarak bağımsızlaşmaya başladığı zaman dilimidir. Metinler çoğalarak rağbet görmeye başlamış yeni fikirler ve bakış açıları doğmuş, okuma yazma oranının artmaya başlamış ve okumaya olan ilginin artmıştır. Çocuklara karşı sergilenen katı ve didaktik tutum esnemeye başlamış ve artık okuyucu kitlesini hedef alan metinler üretilmeye başlanmıştı. Hans-Heino Ewers de (1998: 20) çocuk ve gençlik edebiyatının ilk defa bir edebi aktarım aracına Aydınlanma döneminde dönüştüğünü destekler. Elde ettiği en büyük kazanç da kendine özgü belirli bir alıcı kitlesinin var olması gerçeğidir.

Maier'e göre (1993: 242) Aydınlanma dönemi yazarlarının aksine Romantik dönemde Aydınlanma'nın yarattığı ruh halini eleştiren, onun karşısında yer alan bir düşünce oluşmaya başladı. Bu da çocuk ve gençlik edebiyatının yapısını değiştirerek geliştirecek etkileri beraberinde getirdi. Pedagojinin normları altında biçimlendirilen çocuk ve gençlik edebiyatında yeni, idealleştirilmiş, şiirsel ve ütöpik bir çocuk imgesi doğdu. Romantik dönemin sürece katkısı ise Aydınlanma'nın çocuk ve gençlik edebiyatı kapsamının dışında tutarak dâhil olmalarına direndiği bazı halk edebiyatı türleri, çocuk şarkı ve şiirleri, masallar, fantastik anlatılar, Romantik dönem ile birlikte çocuk ve gençlik edebiyatında kendilerine bir yer edinmeyi başardılar. Böylece 19. yüzyıl başlarken Romantikler tarafından derlenen ve yazılan masallar da (Grimm Kardeşler, Ludwig Bechstein, Hans Christian Andersen gibi) bu türe dahil oldular ve 19. yüzyılda gelişim gösteren eğitim sistemi de çocuk ve gençlik edebiyatının taşıdığı didaktik işlevi azaltmaya başladı. Çocuk ve gençlik edebiyatı daha eğlendirici hale gelmeye başlasa da burjuva sınıfının düşünce yapısına uygun erdemlerin içselleştirilmesine sağlayan bir sosyalleşme aracı olarak işlevini de sürdürdü. Kaminski'ye göre (1998: 20) Alman Romantik döneminin çocuk ve gençlik edebiyatında neden olduğu önemli gelişmelerden biri de bu türün metinlerini kaleme alan yazarların niteliklerinin değişmesiydi. Genel itibarı ile pedagoğ ve teologlar tarafından yazılan metinler artık şairler, yazarlar ve edebiyat bilimcilerin de üretebildiği metinlere dönüştüler. Tüm bu gelişmeler devam ederek 19. yüzyılın ilk yarısında çocuk ve gençlik edebiyatının içeriksel ve estetik temellerini oluşturarak 20. yüzyıla kadar geçerliliğini korudular. Uzun yıllar sonrasında oluşan bu yapı hem çocuklara rahatlayabilecekleri bir hayal dünyası sağlarken aynı zamanda onları disiplin altına almaya ve eğitmeye de çalışıyordu. Ancak Kaminski'ye göre (1998: 20) 19. yüzyılın ikinci yarısında çocuk ve gençlik edebiyatı metinleri bu kez baskın ve okurlarını yönlendirici bir role büründüler. Özellikle savaş ihtimalinin artması ile metinlerde düşmanlık ve kin gibi duyguların izlerine rastlanmaya başlandı. Bismarck döneminde ise genç kız edebiyatına yönelik metinler çoğalmaya ve anlam kazanmaya başlamıştı. Genç kız için kendi cinsiyetine bağlı rollerin toplumsal yapı tarafından "doğru" olarak belirlenerek kendisine metinler aracılığı ile sunulması ve kendine kurgulanan yeni kimliğini arzu edilen şekilde yaşamasının vakti ne yazık ki gelmişti.

Alman Genç Kız Edebiyatı'nın Tür Olarak Ayrışması

Alman Genç Kız Edebiyatı'nın ayrı bir edebi tür olarak genel çocuk ve gençlik edebiyatından ayrışarak genç kızlara yönelik ve özellikle onları okur olarak hedefleyen bir edebiyat haline dönüşmesi 16. ve 17. yüzyıllara denk gelmektedir. Özellikle Aydınlanma sürecinde Almanya'da yaşanan Filantropi dönemi bir dönüm noktası olmuş, edebiyatta alıcı kitle olarak kız çocuklarının keşfedilmesini de sağlamıştı. Filantropi akımının destekçilerinden birisi olan Joachim Heinrich Campe genç kızlara seslenen *Väterlichen Rath*, *Theophron* ve *Väterlichen Rath für meine Tochter* adlı kitapları yazarak genç kız edebiyatının da temellerini atmış oldu. İlk başlarda geleneksel genç kız edebiyatı özelliklerini yansıtan bu tür, genel anlamda genç kızın terbiye eğitimi için kullanılan bir araçtı. Campe Aydınlanma döneminde özellikle burjuva kız çocuklarına hitap ederek kadınlar hakkında genel görüşler dile getirerek kadının yetiştirilip eğitilmesinin özel ve genel bir durum olduğundan bahsetti. Eserlerini kadınların ev hanımı, eş, anne rolüne hazırlanmasını amaçlayarak kaleme alan Campe aslında genç kız ve kadınlardan kendilerini gizleyip yok saymalarını da talep etmiş oldu.

Campe'nin bu tutumu da Kaminski'ye göre (1998: 19) kadın ve genç kızların artık özel hayata, ev içindeki yaşantıya mâhkum edilerek erkeğin dünyasından ayrılmaya başlamasının temellerini atmıştı. Genç kız edebiyatının doğuşunda göz önünde bulundurulması gereken bir diğer nokta da o dönemde yaşanan gelişmelerden dolayı toplumsal yaşamın ve aile bireylerinin toplumsal rollerinin değişime uğramasıdır. Sanayileşme ile birlikte erkek evin dışındaki çalışma hayatında ağırlık kazanırken, geleneksel aile yapısı da çözülmeye uğrayarak çekirdek ailenin ortaya çıkmasını sağlayan faktör olmuştur. Bu durumda kadınlar ve kız çocukları evin dört duvarı içindeki yerlerini alırken, bu rol dağılımının toplumsal düzenin arzu ettiği şekilde gerçekleşmesi için 18. yüzyıl genç kız edebiyatının nasıl etkili bir araç olarak kullanıldığı onun metinlerdeki yansımalarında görülmektedir: Genç kızlar hem aile içindeki rollerine hem de toplumsal cinsiyet rollerine uygun biçimde yetiştirilecek, bu süreçte ailelere rehberliği genç kız edebiyatı ürünleri yapacaktı. Neydim de (2005: 20) genç kız edebiyatının bir edebi tür olarak kendine özgü özelliklerinin tespit edilebilmesi için, sadece edebiyat tarihine bakmanın yeterli olmadığını, aynı zamanda doğuşunda etki gösteren toplumsal, kültürel ve ekonomik şartların da araştırılması gerektiğini belirtir. Genç kız edebiyatının gelişiminde Dahrendorf'a göre ise (1977: 419) burjuva aydınlanmasının eğitim alanındaki akılcı ve iyimser tavrı, 18. yüzyılda doğan burjuva değerler birliği (görev bilinci, kendinden feragat etme, kendini başkaları için feda etme, topluma adama, duyarlılık, erdem), yazarların anonim bir kitleye yazdığı orta sınıf edebi pazarın oluşumu da büyük rol oynamıştır.

Aydınlanma dönemi çocuk ve gençlik edebiyatı piyes ve hikâye kitaplarında kız ve erkek çocukları kurguda neredeyse eşit sayılarda temsil edilseler de Wild'e göre (1990: 96) metinlerde artık dişil figürlere özgü cinsiyet ayrımları da görülmekteydi: Kızlar dişil cinsle bağdaştırılan dikiş dikmek ve örgü örmek gibi eylemlere teşvik ediliyor, kibirlilik, kendini beğenmişlik gibi davranışlar da öncelikli olarak kız figürlerine atfediliyordu. Bunun sonucunda da bu özellikler genç kız okurlarınca sanki tipik dişil cinsiyet özellikleriymiş gibi içselleştirilmeye başlanıyordu. Dahrendorf (1984: 125) da gelişmeye başlayan bu yeni türün burjuva sınıfı dişil karakterlerine tutucu, anti özgürlükçü bir dünya imgesinin propagandasını yaptığını ve kadının toplumsal düzendeki geleneksel statüsünü onaylamak ve sabitlemek amacıyla olduğunu destekler. Başlarda özellikle burjuva sınıfı genç kızlarına yönelik bu kitaplar onlara kendi imgelerini idealleştirilmiş bir şekilde göstererek toplumsal rollerini öğretirken gelecekte kuracakları aileleri için de hazırlamaktaydı. Geleneksel genç kız kitaplarının içinde en köklü olan ve bir prototip haline gelen kitap Emmy von Rhoden'in *Der Trotzkopf* adlı eseridir. Keiner (1994: 33) geleneksel genç kız kitaplarında betimlenen gerçekliğin sınırlı bir alan içinde tutularak eylem alanlarının da burjuva genç kızının dar dünyasından oluştuğunu belirtir. Yaşamaya çalıştığı bu sınırlı alan ise nişan veya evliliğe kadar devam ettirilir. Anlatının merkezinde genelde ergenliğinin başlangıcında bir genç kız yer alır. Bu genç kız ilk başlarda bir erkek çocuğu gibi dişil olmayan yabancılık, haylazlık tarzında davranışlar sergiler ve çoğu zaman annesinin ölmüş olması nedeni ile babasına güçlü bir duygusal bağ ile bağlıdır (von Glasenapp 2003: 7). Genç kız önceleri şiddetle karşı çıksa da sosyalleşmesi evinin ve alışkın olduğu yaşam alanının dışında bir ortamda gerçekleşir, yani yatılı pansiyonda. Burada yabancı küçük kızdan bir genç hanımefendi doğar ve süreç genç kızın doğallığından oldukça etkilenen eş adayı ile evlenmesi ile sonuçlanır. Genç kızın ergenliği, nişan, evlilik, anne-kız

çatışmaları metinlere ele alınırken cinsellik hala bir tabuydu. Kurgulanan figür cinsel açıdan deneyimsiz, masum ve günahsız kız figürüydü.

Bu geleneksel metin şablonu uzun yıllar varlığını devam ettirmiştir. Kimi zaman genç kız figürü karakter olarak farklıymış gibi görünse veya mekânlarda değişiklikler olsa da genç kız metinlerinde bu genel olay örgüsünün dışına çıkılmamıştır. Ancak 1970'lerden itibaren feminist kadın hareketlerinin ve özellikle İskandinavya'dan gelen edebi akımların getirdiği yenilikçi hareketler ile genç kız edebiyatında da değişiklikler yaşanmaya başlandı (Dahrendorf 1996: 88). Kitaplarda sevgi ve cinselliğe açıkça değinilmeye, hamilelik, kürtaj, evlilik dışı annelik, eşcinsel aşk ilişkileri gibi konular da ele alınmaya başlandı. Genç kızın meslek kazanıp erkekten bağımsız bir hale gelme isteğinin artması, bunun da daha sık ifade edilmesini sağladı. Tüm bu farklılaşmalar 60'larda başlayan toplumsal değişim, 1968 öğrenci hareketleri ve 60'ların sonu ile 70'lerin başındaki 'İkinci Dalga Feminizm' hareketleri ile bağlantılıydı. Grenz de (1997: 277) 70'li yılların başından itibaren genç kız edebiyatında iki ayrı yönde gelişim gösteren bir değişimin yaşandığını ifade eder. İlkinde, genç kızın toplum tarafından belirlenen rollere uyum sağlaması ve iyi bir eş olması beklentilerini okuruna yansıtan edebiyattan ayrımlanarak doğan ve geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini sorgulayan, meslek ve eğitim konularında erkek ile eşit hakları talep eden özgürlükçü genç kız edebiyatı yer alır. Grenz ikinci yön değişikliğinde ise 80'lerin sonlarına doğru gelişen ve genç kızın kendi kimliğini keşfetmesi amacını içeren genç kız edebiyatını konumlandırır. Bu yeni gelişim gösteren farklı genç kız edebiyatının ağırlık noktası artık erkekten bağımsızlaşıp onunla eşit hakları elde etmekten çok, ne eril özellikleri üstüne alan ne de ona karşı bir kutuplaşma oluşturup karşısında yer alan, yalnızca hepsinden farklı bir dişil kimliği yaratmaktır. Artık metinlerde kadının ve genç kızın nasıl olması gerektiğine dair düşünceler, imgeler eleştirel bir şekilde sorgulanmaya başlandı. Yeni metinleri üreten yazarlar şimdiye dek yazılanların tam tersini yazarak genç kızlara yakıştırılan karakter özellikleri yerine dişil cinsiyet özelliklerini aktarmayı hedefliyorlardı. Genç kız romanlarında artık açıkça cinselliğe dair duygu ve deneyimler ifade ediliyordu. 1990'ların ortasından itibaren feminizmden ayrımlaşarak doğan toplumsal cinsiyet araştırmaları kavramı ile dişil cinsiyete atfedilen özelliklere, yani antropolojik, biyolojik ya da psikolojik olmayan tam tersi kültürel olarak kurgulananlara dikkat çekilmeye başlandı. Amaç erkekleri bir düşman imge olarak görmekten çok kadın ve genç kızlara toplumsal olarak zorla dayatılan cinsiyet özelliklerini ortaya koyma ve bunları geçersiz kılmaktı. Bu yeni bakış açısı sayesinde genç kız edebiyatı örneklerinde genç kız ve kadınlar daha da güçlenerek erkek egemenliğinde yer alan toplumsal alana ayak bastılar. Bu sonucunda Grenz'e göre (2008) 90'lı yıllar ve 21. yüzyılın ilk çeyreğinde kadınlar, annelerinden daha fazla haklara ve farklı bir bilince sahip olduklarından dolayı artık mağdur olarak görmüyorlardı.

Genç Kız Edebiyatının Karakteristik Özellikleri

Ayrı bir tür olarak gelişen Genç Kız edebiyatı kavramında adı geçen "Genç Kız" kavramı toplumda olması arzu edilen genç kız figürüne dair belli bir imgeyi yansıtır aslında ve bu imge ile toplumsal yapı arasında bir bağ vardır. Bu genç kız imgesi sadece biyolojik bir sürecin sonucu değil aynı zamanda bir toplumsal roldür de. Dahrendorf (1984: 110) 'Genç Kız' edebiyatına ait kitapların nasıl tanımlanıp sınıflandırıldığı sorunsalı karşısında sabit yaş ve cinsiyet sınıflamalarından çok, genç kızın sosyalleşmesinde ve kendi durumunun bilincinde olmasında yardımcı olacak,

özgürleşmesini sağlayacak olan kitapların sayılabileceğini ifade ederek katı bir tanımlamadan kaçınmaktadır. Ancak bu kitapların biçimsel özelliklerine bakıldığında kitabın başlığı, kapak resmi, alt başlıkları ile biçimsel olarak genç kızlara hitap ettiği açıkça belli olmaktadır. Kitapların başlıkları sosyalleşme sürecinde olan genç kızlara hitap ederler. Başlık olarak genç kız isimlerinin kullanılması veya genç kızların yaş gruplarına uygun, onların gündelik hayatları ile ilişkilendirilen konulara dikkat çeken başlıkların kullanılması gibi. Alt başlıklarda “Mädchenroman, Schicksal, Abschied, Herz, Glück” gibi kelimelerin yer alıyor olması da kitapların doğrudan genç kızlara yöneldiğini göstermektedir.

Metinlerin içeriksel özelliklerine bakıldığında ise okur kitlesini oluşturan genç kızların aynı zamanda bu kitapların ana figürlerini de oluşturdukları görülmektedir. Maier’e göre (1993: 147) geleneksel romanlara kıyasla modern genç kız edebiyatı metinleri genç kızların dünyaya bakışlarını, hayatlarını nasıl yaşadıklarını ve deneyimlediklerini göstermek isterken onların ilgi alanlarını da göz önünde tutar ve aile, okul, meslek hayatındaki roller gibi alt konulara da vurgu yaparak genç kızların büyüme sürecinde yaşadıkları zorluk ve sorunları daha gerçekçi biçimde ele alırlar. Maier, özellikle geleneksel genç kız kitaplarında okura sunulan gerçek dışı dünyada mutlu sonun ya tesadüfler sonucu ansızın ya da genç kızın genç erkek ile karşılaşması sonucu gerçekleştiğini belirtir. Bu durumda hayata ve dış dünyaya dair geleneksel şablonlar dışında fazla deneyim ve bilgisi olmayan, eleştirmekten yoksun okuyucu genç kız kitlesine hayatı böyle güzel ve rahat sunan kitaplar eğlendirici ve rahatlatıcı gelmektedir. Bu kurgusal etkiler okurun onları içselleştirerek özdeşim kurmasına, hayatın gerçekliği ile kendi dünyası arasında bir denge kurma ihtiyacını tatmin etmesini sağlarlar. Günümüz modern genç kız kitaplarının çoğu için ise artık bu geleneksel şablon geçerliliğini yitirmiştir. Yazarlar okurları olan genç kızın dünyasını tek taraflı göstermemeye çabalayarak, kurguladıkları imgenin sorunlara eleştirel yaklaşım gerçekçi davranışlar sergilemesini ön planda tutmaktadırlar.

Genç kız kitaplarında yer alan figürler ise çoğunlukla okuru olan genç kız ile yaşıt ya da yaşça çok az büyüktürler. Figürlerin olay örgüsünde gerçekleştirdikleri eylem ve davranışlar olağan ve öğrenilmesi gereken davranışlarmış gibi algılanacak biçimde yansıtılırlar. Gerçek dünyadaki genç kızların toplumun isteği doğrultusunda sosyalleşmeleri ve kurgu figür ile özdeşim kurmaları amaçlandığından anlatı tekniklerinde de belirli anlatı biçimleri bu hedefler desteklenmektedir. Örneğin genelde genç kızın kendisinin Ben Anlatıcı olması, her şeyi bilen bir anlatıcı konumunda okuruna doğru varsayılan gerçekliklerin telkininde bulunması gibi.

Genç kız imgesinin karakter özelliklerine bakıldığında ise Maier (1993: 151) yine geleneksel ve modern kitaplar arasında bir karşılaştırma yapar. Geleneksel romanlarda ergenlikten genç kadınlığa doğru gelişim sürecinde olan genç kıza kendini beğenmişlik, abartılı narsislik, histeriklik, övünme, duygularını aşırı bir biçimde ifade etme gibi davranış biçimlerinin atfedildiğine, özellikle de bağımlı olma ve boyun eğip uyum sağlamaya hazır olma gibi eğilimlerin baskın bir şekilde genç kızın karakteristik özellikleri arasındaymış gibi sunulduğuna dikkatleri çeker. Bu da Maier’e göre geçmişten bu yana süregelen geleneksel önyargıların devamının sağlar. Diğer yandan Maier olumlu gelişmelere de değinerek bu kez özgürleştirici genç kız kitaplarındaki imgelerin nasıl yavaş yavaş değişime uğradığını, genç kızların kitaplarda ana figür olarak ipleri ellerine almaya başladıklarını vurgular. Brigitte Pyerin’in özgürlükçü ve

modern genç kız kitapları üzerine 1989'da bir araştırma yaparak değişime dair ipuçlarını şu şekilde özetler:

Man kann sich wirklich freuen an den "neuen Mädchen". Sie sind klug, aktiv und aufmüpfig. Sie fügen sich nicht in die traditionelle Mädchenrolle und nehmen die damit verbundenen Behinderungen und Diskriminierungen nicht länger hin. Ihr Erwachsenwerden ist kein Anpassungsprozess. (Pyerin 1989: 30. Bkz. Maier 1993: 150)

Feminizm'den Toplumsal Cinsiyet Araştırmalarına Uzanan Yol

Edebiyat biliminde, cinsiyet sınıflandırılmasından yola çıkarak cinsiyet rollerine dair ayrıntılı araştırmalar yapıp edebi metinleri bu çıkış noktasından hareketle analiz eden Feminist edebiyat kuramı ve toplumsal cinsiyet araştırmalarının net sınırlarla birbirlerinden ayrı tutulmaları mümkün değildir ancak aralarında bir farklılık da vardır, o da cinsiyet kavramına yaklaşım biçimleridir. 1970'lerde Amerika'da başlayan kadın hareketlerinden temellenerek doğan feminist kuram Almanya'da da 1980'lerde akademik alanda bir araştırma alanı olarak kabul edilerek gelişmeye başlamıştır. Virginia Woolf, Simone de Beauvoir gibi öncülerin yıllar öncesinden yüksek sesle ifade etmeye başladıkları bu görüşlere göre özetle Feminist edebiyat kuramı ortaya çıkmaya başladığı ana dek, var olan edebiyat geleneğinin, kadınları hem metinlerde figür olarak, hem yazar olarak hem de bilim kadını olarak dışladığı ve eril otoritenin gücünden kaynaklanan bir bilim dalından geliştiğini savunarak eleştirir (Köppe / Winko 2008: 201). Feminist kuramı destekleyenler bir yandan cinsiyetin dil aracılığı ile kurulduğunu, cinsiyete bağlı yazı stratejileri ve eril bir dilin olduğunu savunurken var olan edebiyat tarihinin de eril izler taşıdığını ve yeniden yazılması gerektiğini ifade ederek kadınlara özgü bir dilin oluşturulup kadın yazarları ve metinlerinin görünür kılınması hedefine ulaşmaya çalışırlar. Fakat feminizm kökenli bu görüşler de bir noktadan sonra yine cinsiyetlendirici, düalist, genelleyici ve eşitlikçi niteliklere sahip oluşları açısından eleştirilmeye başlandılar ve yetersiz oldukları tartışılmaya başlandı ve bu tartışmalar üzerinden de Gender Studies yani Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları gelişmeye başladı.

Toplumsal cinsiyet araştırmaları² ise Köppe ve Winko'ya (2008: 201) göre cinsiyetler arası farklılıklara ve cinsiyetin kültürel bir kurgu olduğu düşüncesinden yola çıkarak çalışmalarını bu yönde devam ettirir. Böylece amaç eril veya dişil olanı araştırmanın merkezine koymak değil, kültürel bir kurgu olan cinsiyeti görünür kılıp ortaya çıkartmaktır. TCA 1980'lerden itibaren edebiyat bilimi, sosyoloji, dil bilimi, tarih yazımı, felsefe gibi çeşitli disiplinlerde araştırmalarını sürdürürken, sosyal tarih, ideoloji eleştirisi, psikoanalitik ve postyapısalcı kuramları kendine dayanak alır. TCA feminist kuramın önemli temsilcilerinin geliştirdiği düşünce ve metinleri kendine temel alarak gelişimini sürdürmektedir. Tek başına bütüncül bir kuram değildir. Daha çok disiplinler arası özelliklere sahiptir. Feminist kuramın kadınların erkekler karşısında toplumsal hayatta eşit haklar kazanması hedefi ile olgunlaşarak eyleme dönüştürdüğü feminist hareketlerden bir sonraki adımda TCA doğmaya başlamıştır çünkü asıl hedefi eşitlikten ziyade kadın ve erkek arasındaki farklılığı ortaya koymaktır (Nünning / Nünning 2010: 252). Bunu yaparken de kadını bir özne olarak daha görünür hale getirmek istiyordu. İnsanların cinsiyet olarak farklılaştırılıp eril ve dişil olarak sınıflanması düşüncesi 1800'lerin burjuva toplumuna dayanmaktadır. Schöbler (2008:

² Gender Studies kavramı bu noktadan itibaren bu çalışmada Türkçe karşılığı olan Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları'nın kısaltmasını işaret eden TCA ile adlandırılacaktır.

9) 18. yüzyılın ortalarından itibaren çok farklı bir kadın imgesi oluşturulduğuna dikkat çeker: O yıllarda bilimsel disiplinlerin birbirinden ayrılarak gelişmelerini sürdürmeye başlaması ile kadının doğa bilimlerine ve doğaya yakın konumlandırılmasının, onun doğanın bir parçası olarak görülmesinin, pasif ve duyarlı olma gibi özelliklerin sadece kadına atfedilmesinin bu uzun zaman devam edecek olan kadın-erkek ayırımına dair düşüncelerin doğmasını da o desteklemiştir. Almanya’da devam ettirilen TCA çalışmalarının önemli isimlerinden biri olan Renate Hof *Die Grammatik der Geschlechter* adlı kitabında da (1995: 109) kadın ve doğa arasında bir yakınlığın aslında gerçekte var olan bir bağ olmadığını, ancak bunun metaforik atıflarla bilinçli bir şekilde gerçekleştirildiğini ifade ederek Schöbner gibi 18. yüzyıl sonlarına doğru kurgulanarak yaratılmış bir kadın kavramına vurgu yapar. Yine Alman araştırmacılarından Breger de (2005: 48) TCA bağlamında yazdığı *Identität* başlıklı makalesinde eril ve dişil kimliğin nasıl kutuplaşarak ayrımlandığına değinirken bu kez 19. yüzyıla dönüp bakıldığı vakit modernliğe geçiş sürecinin bilim dünyasında kimlik kavramının da yeni ve farklı bir biçimde tanımlanmasını sağladığına dikkat çeker. Breger’e göre 1800’lerin sonları insanların düşünce ve anlayışlarının artık erillik, dişillik ve ırklara göre biçimlenerek değiştiği bir zaman dilimidir. Ancak Breger’e göre daha da önemli olan nokta bu değişimin adeta olağan ve doğalmışçasına, insan doğası üzerinden temellendirilerek değişmezmiş gibi kabul görmesiydi. Böylece doğa-kültür ikili karşıtlığının yanı sıra sanki doğanın yapısı gereği olması zorunlu bir ayırım varışçasına mekânları ve eylemleri de cinsiyete göre kodlayan bir sistem var olmaya başlamıştı: Toplumsal alanın özel alandan ayrılması gibi. Erkek evin dışında, kültürel ve üretken işlerin gerçekleştiği toplumsal alana kadın evin içine, özel alana yerleştirilmekteydi. Kadın duygusal, erkek akılcı olarak kodlanırken, kadın çoğu bilimsel alanın da dışında bırakılmaktaydı. Örneğin, Matematik gibi akıla ihtiyaç duyulan bilim dalları da eril otorite egemenliğine girmişti. Böylece kadının kendi küçük ve dar dünyasından dışı doğru açılmasının öni kesilmeye başlanmıştı.

Sigrid Weigel (1990) eril ve dişil cinsiyet arasındaki ilişkiyi edebiyat bilimi üzerinde irdelerken bir noktaya dikkat çeker: Weigel bir bilim dalının eril nitelikler taşımasının geçmişten itibaren çoğunlukla erkekler tarafından yürütülüyor olmasından kaynaklanmadığını, ancak bu izlenimin Foucault’nun çalışmalarında ortaya koyduğu üzere bir söylemin oluşturduğu normlar, güç dengeleri ve gelenekler aracılığıyla kurgulanarak oluşturulduğunu ifade eder. Toplumsal cinsiyetlerin kurgulanmasında çok önemli roller oynayan söylemler Foucault’ya göre, bir toplumu ve insanların yaşayış biçimlerini şekillendiren ve inançlar, yargılar, simgeler, değerler, semboller, kelimeler, harfler, kurumlar, normlar, gelenekler ve bunların yansıması olan dilden oluşan dev bir organizmadır. Bu bağlamda Jäger (2012: 215) var olan gerçekliğe bakmak gerektiğini söyleyerek gerçekliğin insanlar tarafından dil sayesinde yaratıldığını ifade eder. Jäger’in bahsettiği düşünce (2012: 222) eleştirel söylem analizidir ve bu düşüncenin hedefi de sosyal normları açığa çıkartarak toplumda hangi gerçekliklerin ne tür araçlar kullanılarak geçerliliklerinin sağlandığını, örtük biçimde nelerin normal ya da tam tersine sıra dışı olarak kabul ettirildiğinin açığa çıkartmaktır.

Simone de Beauvoir’ın 1949 yılında yayınlanan *Das andere Geschlecht. Sitte und Sexus der Frau* adlı kitabı ilk önce feminist edebiyat kuramı, sonrasında ise TCA için önemli bir temel kaynaktır. Beauvoir’a göre cinsiyete dair biyolojik temelli görüşler bilimsel olgulara dayalı olsalar da, bir insanın cinsiyetine bağlı özelliklerine hangi

anlamların yüklenip kodlanacağına sadece yaşadığı sosyal bağlam karar kılar ve bu görüş de aynı zamanda TCA'nın temel argümanlarından biridir. Beauvoir'ın çok meşhur bir cümlesi vardır ve bu sözler de onun cinsiyeti nasıl gördüğünü tamamen özetlemektedir: “Man kommt nicht als Frau zur Welt, man wird es”.

Man kommt nicht als Frau zur Welt, man wird es. Kein biologisches, psychisches, wirtschaftliches Schicksal bestimmt die Gestalt, die das weibliche Menschenswesen im Schoß der Gesellschaft annimmt. (Beauvoir 1968: 265. Bkz. Schöbner 2008: 55)

Beauvoir kadınların geleneksel imgeler sistemi dahilinde eril cins tarafından nasıl kurgulanıyorlarsa, kendilerinin de öyle var olarak, kendilerinin farklı ve bağımsız, bir varoluş biçiminde olabileceklerinin farkında bile olmadıklarını, eril cinsin gözünde ne iseler, kendilerini de öyle görüp kabul ettiklerini savunur. Erkek karşısında hep ‘Öteki’ olarak kurgulanan “Kadın”dır ve o yalnızca basit bir doğa varlığıdır:

Die Frau wird als Heilendes und Verschlingendes zugleich imaginiert; sie ist Idol und Magd, Quell des Lebens und Macht der Finsternis; sie ist das urhafte Schweigen der Wahrheit selbst und dabei unecht, geschwätzig, verlogen; sie ist Hexe und Heilende; sie ist die Beute des Mannes und seine Verderberin; sie ist alles, was er nicht ist und was er haben will, seine Verneinung und sein Daseinsgrund. (Beauvoir 1968: 155. Bkz. Schöbner 2008: 55)

Anglo-Amerikan feminist edebiyat bilimi 1970 ve 80’lerde dişil cinsiyetin sosyo-kültürel boyutunu ve bu boyutunun edebi metinlerdeki yansımalarını araştırırken Fransız feminist edebiyat kuramı ise Helene Cixous, Luce Irigaray ve Julia Kristeva gibi temsilcileri ile psikoanalitik ve postyapısalcı kuramı temel almıştır. Fransız kuramcılar Dişil dilin bastırıldığına inanıyorlar ve dişil kimliğin böyle yabancılaştırılıp ötekileştirildiğini ifade ediyorlardı. Bundan kurtulmak için onlara göre yapılacak şey beden ile dil arasında bir bağlantının oluşturularak dişil bir dil ve dişil bir yazının oluşturulmasıydı. Amaçları kadının toplumda kendini var edebilmesi için eril gücün izlerini taşıyan dili yapı söküme uğratarak kültürü yeniden kodlamasıydı. Ataerkil düzenin etkilerinden uzak bir edebi dil olmadığı sürece kadının öznelliğini nasıl ifade edebileceği üzerine tartışmışlardır (Nünning / Nünning, 2010: 254). Bu önemli isimler ataerkil edebiyatın çizgisel zamanı kullanan, kapalı ve kurallı olan ve kaygan bir zemine sahip olmayan yapısını sökmeye çabalarken dil ve kimlik arasındaki bağın da tekrar sorgulanması gerektiğini belirtiyorlardı.

1970’lerde yaşanan İkinci Dalga kadın hareketleri (Women’s Studies) kadın ve erkeğin eşit olduklarını göstermenin yanı sıra kadınlara ait, onlara özgü, ayrı bir kültürün varlığını ortaya koyma amacı ile yürütülürken bu amaçlardan farklılaşarak gelişmeye başlayan Gender Studies Women’s Studies’den farklı olarak cinsiyetler arası ilişkileri, biyolojik ve kültürel cinsiyetin farklılıklarını incelemeye başlamıştı. Farklı oldukları nokta ise şöyle özetlenebilmekteydi: Women’s Studies dişiliği bedensellikten yola çıkarak tanımlamakta, TCA ise dişiliğin sadece biyolojik yaradılıştan yola çıkarak değil, sosyal, psikolojik ve kültürel bir kurgu olarak var edildiğini göstermeye çalışmaktadır. TCA’da ‘Sex’ kavramı doğuştan gelen biyolojik cinsiyet özelliklerini işaret eden bir kavramdır, ‘Gender’ ise kültürel-toplumsal kurgu sonucu doğan cinsiyet rolleri ve onlara yüklenen işlevleri bir araya toplayan bir kavram olmuştur (Czollek vd. 2009: 17). Bu iki tanımlama dışında cinsiyet kavramı edebiyatta kurgulanan retorik bir olgu olarak da kabul görür. Köppe ve Winko (2008: 203) özellikle Foucault’nun söylem

analizi ve Lacan'ın psikanaliz ve yapı söküme kuramları bağlamında eril ve dişil olarak ayrımlanan cinsiyetlerin retorik, yani söz dizimsel, salt sözel, sembolik birer olgu olarak kabul edildiklerini belirtir.

Hof (1995: 92) feminist hareketler ve feminist kuramda dikkatlerin dişil cinsiyete yoğunlaştırılmasına, eril ve dişil cinsiyet ayrımının yaşantılar üzerindeki etkilerine dair çok sayıda araştırma ve çalışma yapılmış olmasına rağmen, cinsiyetler arasındaki karşılıklı etkileşimlerin göz ardı edildiğini belirtir. Ancak TCA'nın edebiyatta metin analizlerinde kullanılmaya başlanması ile okura eril-dişil, doğa-kültür, duygu-akıl gibi var olan ikili karşıtlıkları yapı söküme uğratarak, onların toplumsal düzenin birer mekanizması olduklarının farkına varılmasının yolu açılmıştır. Feminizm ile TCA arasındaki farklılık noktasını Schöbler (2008: 9) şöyle ifade etmiştir: Feminizm baskı altında tutulan dişil cinsiyete yoğunlaşırken sahip olunan cinsiyeti de doğal ve değişmez olarak görür, tekil bir dişil kimliğe sahip bulunduğu fikrinden yola çıkar. Ancak TCA tam tersine kültürel ve sosyal etkiler altında kurgulanan cinsiyet kimliğine odaklanır. Gender kavramı, toplumun cezalar, yasaklar ve ödüller aracılığı ile geçerliliğini ve bağlayıcılığını desteklediği, kültürel, kurgusal cinsiyet rollerini kapsar. Sex kavramı ise 'Gender'in tam karşıt kavramıdır ve anatomik cinsiyete işaret eder. Bu iki kavram da ilk kez 1975 yılında Amerikalı kuramcı ve antropolog Gayle Rubin tarafından adlandırılıp geliştirilmiştir.

Disiplinler arası ve transdisipliner nitelikte olan TCA pek çok farklı bilimsel disiplinlerin birbirinden farklı yöntemlerini alır, onları modifiye ederek kullanır. Aynı zamanda farklı disiplinlere uygulanabilirlik özelliğine de sahip olan TCA'nın temellerini ve araştırma sorunsallarını oluşturan konuları Czollek vd. (2009: 19) şöyle sıralar: Cinsiyet rolleri ile cinsiyetler arası ilişkileri inceler, Gender'i kültürel kurgu ile yaratılan cinsiyet olarak kabul eder, cinsiyetler arasındaki sosyal eşitsizlikleri analiz eder, cinsiyetlerin toplumsal düzendeki sosyal konumlarını inceler, kurgulanan bu cinsiyetler arasındaki farklılıkları araştırır, cinsiyetin dişil ve eril olarak nasıl ayrımlaştırıldığına dair süreci analiz etmeye çalışır, dişil ve eril cinsiyete yüklenen farklı anlamları analiz eder, cinsiyetlerin toplum ya da bir kültür içerisindeki değerlerini araştırırken her hangi bir cinsiyete nasıl değer kazandırıldığı ya da aksine değerinin nasıl düşürüldüğüne dair mekanizmaları açığa çıkartmaya çalışır.

Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Edebi Metinleri Nasıl Ele Alırlar?

Dişil cinsiyetin ve onun deneyimlerinin metinlerde nasıl dışlandığı ya da mitleştirildiğine dair stratejileri açığa çıkartmayı amaçlayan TCA odak noktasını, metnin içinde bulunduğu toplumla, kültürle ve ataerkil düzenin güç dengeleri ile kurduğu ilişkilerin yine metindeki yansımaları oluşturmaktadır. Metin cinsiyet ilişkilerini nasıl biçimlendiriyor?, Metin içinde doğduğu ataerkil düzenin şartlarını yeniden üretiyor mu, yansıtıyor mu, ya da eleştiriyor mu?, Kadın yazarların metinlerinde öznellik nasıl kuruluyor? gibi sorular metin analizleri sırasında sorulabilecek sorulardandır. Bu soruların cevaplarını alabilmek için Köppe ve Winko (2008: 210) bazı önerilerde bulunurlar: Öncelikle metin bağlamında sorunlu alanlarda, motiflerin, figürlerin kurgulanış biçimlerinde ve figürlerin metin içinde gerçekleştirdikleri eylemlerinde, metin konusu ile de örtüşen karakteristik bulguların aranarak ortaya koyulması ve dilsel/imgesel özelliklerin incelenmesi gibi. Bu süreçte toplumsal, tarihsel ve kültürel bağlam da göz önünde tutulmak zorundadır: Analiz

edilen metnin oluşturulduğu dönemde kadının sosyal statüsüne, metnin oluştuğu şartlara, dönemin diline, dışıl olanı dışlayan dil içi mekanizmalar hakkında arka plan bilgisine sahip olmak da oldukça önemlidir.

Cinsiyetlerin metin içerisinde okurlara sunulmuş biçimlerini eleştirel bir yaklaşımla incelemenin önemini vurgulayan Nünning ve Nünning (2010: 255), bir yandan hem içeriksel hem de biçimsel metin öğeleri analiz edilirken, diğer yandan da eril ve dışıl cinsiyetlerin statülendirilmesini sağlayan güç dengelerini de çözebilmek gerektiğini ifade ederler. Metinlerde mekânın ve zamanın nasıl kurgulandığı da analiz edilirken metinde kimin, kiminle ve ne hakkında konuştuğuna yani dışıl sese dikkat etmek, bu sesi ortaya çıkartabilmek toplumsal yapıdaki güç dengelerine, bu gücün metin içerisinde kiminle nasıl konuştuğuna dair bilgileri de araştırmacıya yansıtır. Hem feminist kuram hem de TCA konuşan sesin eril otoritenin sesini yansıtarak dışıl sesi susturmasının ve onu görmezden gelmesinin de normalmişçesine kabul edildiğini belirtir. Metinlerde yer alan kurgusal eril ve dışıl figürlerin konuşmalarının içerikleri ve diyaloglara katılma oranları da onların sosyo-kültürel olarak nasıl kurgulandıklarına dair bilgi verirler.

Metinlerde özne ve nesne konumlandırmalarının ne kadarının dışıl ne kadarının da eril cinsiyete ait olduğu, kimin kim tarafından nesne olarak algılandığı ve bunun gerçek toplumsal cinsiyet düzeni ile nasıl bir ilişki kurduğunu araştırmak da bir diğer analiz kriteridir. Figürlerin cinsiyet kategorisine bağımlı bir şekilde ne kadar ve ne tür eylemlerde bulduklarının analiz edilmesi ise yetkin ve güç sahibi olma durumlarının karşılaştırılmasına olanak sağlar. Mekân nasıl kurgulanmıştır ve taşıdığı anlam nedir? Fiziksel güç ve dayanıklılık kurgulanarak kime atfediliyor? Bedenin yaratılışından ötürü doğal olarak güçsüz ve zayıf, narin, duygusal yapıda olmak kime atfediliyor? Ana figür kendini ne derece ifade edebiliyor? Anlatıcı müdahalesi ne kadardır? Kimin bakış açısı metni yönlendirmektedir? Olay örgüsünde eylemleri aktif biçimde gerçekleştiren güçlü figür kimdir? gibi soruların sorulması da yol göstericidir. Çünkü önemli sahnelerde dışıl figürün eril karşısında sessiz kalıyor oluşu yine ataerkil düzenin göstergesi olabilmektedir.

Geleneksel ve Modern Genç Kız Figüründe Yaşanan Değişim

Geleneksel Alman genç kız edebiyatının temel taşlarından olan Emmy von Rhoden'in *Der Trotzkopf* isimli romanı ile 1970'lerden itibaren dünyayı etkisi altına alan büyük toplumsal değişimin genç kız edebiyatına yansımalarının modern bir metin örneği olan Dagmar Chidolue'nun *Lady Punk* adlı romanı toplumsal cinsiyet araştırmaları açısından yeniden okunmuştur. Bu okumanın amacı gelenekselden moderne doğru geçen zaman diliminde, ki bu iki metin arasında tam yüz yıllık bir zaman vardır, kurgulanan genç kız figürünün geçirdiği değişimi ortaya çıkartmaktır. Bu değişimin temelinde cevabı aranan sorular ise figürün kendisine dayatılan zoraki cinsiyet rollerinden sıyrılarak ne denli özgürleşebildiği, cinsiyet rollerinde ne tür bir değişimin yaşandığıdır. Değişimin daha görünür kılınması amacına ise yeniden okuma sonrası analiz süreci figürlerin, mekânların, para ve din gibi etmenlerin ayrıntılandırılarak ele alınması ile ulaşılmaya çalışılmıştır. Ve çalışmanın sonucunda da eril otoritenin ve söylem mekanizmalarının ne denli güç yitirdiği, toplumsal normların dışıl cinsiyete yüklemeye çalıştığı rollerin zayıflayarak geçerli olan cinsiyet kodlarının kırılarak çözülmeye uğradığı ortaya koyularak çalışmanın amacı ile örtüşme sağlanmıştır. Böylece genç kız romanına

doğuşundan itibaren yüklenen eğitici işlevinin zayıflamaya başlaması ile geleneksel roman figürü Ilse'den modern Terry'ye doğru genç kızların lehine bir gelişimden bahsedilebilir.

Öncelikle fiziksel ve duygusal değişime bakıldığında, geleneksel eğitici romanda genç kıza atfedilen narinlik, kırılabilirlik, zayıflık gibi fiziksel özelliklerin onu maalesef korunmaya muhtaç, çaresiz ve savunmasız bir role büründürdüğü ve okuyucuda eril bir figürün güven ve koruyuculuk sağlaması gerektiği hissini yarattığı görülmektedir. Tıpkı Ilse gibi. Ona atfedilen bu özellikler romanın sonunda kurtarıcı prensi Leo'ya ve de geleneksel rollerine kavuşup evlenmesini sağlamış, her ne kadar inatçı bir yapısı olsa da geleneksel çizgiden ayrılmasına müsaade etmemiştir. Ilse hayatının yegâne amacı olan prensine kavuşarak iyi bir eş, anne, ev hanımı olma döngüsünden kaçamazken Terry için durum bunun tam tersidir artık. Terry kendi başının çaresine bakabilen, bağımsız bir genç kızdır. Duygusal yönleri onun için birer zayıflık göstergesi olduğundan ağlamak, bağıllık duymak gibi özellikleri asla dışarıya yansıtmaz. Ilse'ye sunulan geleneksel kimlik karşısında Terry tam bir *Lady Punk*'tır aslında. Kendine makyaj ve kıyafetler ile farklı kişilikler kurgulayarak günü hissettiği kimliğe bürünerek geçirir. Fiziksel olarak da narin, zayıf değil, daha yapılı ve güçlüdür, yeri geldiğinde kendini eril figürlerin istenmeyen eylemlerinden de koruyabilir. Her ikisi de inatçıdır aslında ama Ilse'nin çocuksu inadı eril figürde ehlileştirilmesi gereken bir yanı olarak onu daha da çekici hale getirirken, Terry bilinçli olarak kullandığı hırçın, inatçı tavrıyla amaçlarını gerçekleştirmede yol alır. Terry'nin annesine duyduğu öfke ve nefret de bu inat ile perçinlenirken Ilse üvey annesine duyduğu öfkeyi de sevgi, merhamet, şefkat ve boyun eğme gibi geleneksel genç kız figüründe olması arzu edilen duygular ile unutarak kendini yatılı okula gönderen üvey annesini affeder. Yalan, utanma, hırsızlık gibi kimi olumsuz eylemler geleneksel romanda anlatıcı tarafından sürekli olumsuzlanırken, Terry burada da kendine sunulan özgürlüğün tadını çıkartmaktadır, çünkü Terry artık Ilse gibi örnek alınacak olan figür değildir. Yüzyıllarca dişil cinsiyete yüklenen ev işleri, yemek, temizlik gibi sözde görevler de ne Terry ne de annesi ya da büyükannesi tarafından yapılmamakta, bu tür işler için para ile yardımcı çalıştırılmaktadır.

Geleneksel ve modern romanda figürlerin sosyalleşme süreçleri de değişime uğramıştır. Daubert (1985: 47) geleneksel romana kıyasla modern romanlarda genç kızların sosyalleşmelerinin kendini bulma süreci olduğunu vurgular. Geleneksel romanlarda gerçekleşen sosyalleşme ise genç kızın uyum içerisinde ataerkil yapıya uygun bir genç kadına dönüşmesidir. Bu durumda Ilse yine kendisine dinî, ahlaki normlar ve kilise, yatılı pansiyon gibi kurumların çizdiği yoldan yürürken, geleceğini kendini yönlendiren, roller dayatan otoriteler olmadan kurup şekillendirmek Terry'ye bırakılıyor.

Kurgusal metinde aile yapısının değişimine bakıldığı vakit modern metinde aile kurumunun ve anne-baba figürlerinin önem yitirdikleri görülmektedir. Ilse'nin eril otoriteyi temsilen bir babası ve geleneksel dişil rolleri ona aktaran bir üvey annesi vardır. Dini otoriteyi temsil eden rahibin de katılımı ile Ilse adına kararlar alınır ve uygulanır. Oysa Terry umursamadığı, sevmediği annesi ve büyükannesi ile yaşamaktadır ve baba figürü çok uzakta devam eden hayatından dolayı onun için sadece hayali bir imgedir. Örnek alacağı, almak durumunda olduğu hiç kimse ve aslında modern dönemin getirisi olarak böyle bir zorunluluğu da kalmamıştır. Masal prensi de modern dönemde ortadan kaybolmuştur. Ilse'yi koruyup güven veren Leo'nun

karşısında Terry için arzu ettiği kadar bağımsız ilişkiler kurma özgürlüğü yer almaktadır. Ataerkil toplumun rollerinden sıyrılan Terry hayatına girecek olan erkeği de seçme hakkını elde etmiştir.

Mekân olarak yatılı pansiyon ve baba evi önemli bir konumdadır geleneksel Ilse için. Baba evi onu sonunda evliliğe götüren kurumdur, yatılı pansiyon ise toplumsal norm ve otoritelerin dışı bir figür olan müdire aracılığı ile temsil edilen ve Ilse'nin arzu edilen değişimini gerçekleştiren mekândır. Yatılı pansiyonda geçirdiği zaman ona dışı akranları sayesinde de geleneksel toplumsal cinsiyet kimliğini kazandırır, daha doğrusu dayatır, kabul ettirir, boyun eğdirir. Dış dünya ile arasına sınır olan, hapsedildiği bu mekânda el işi, ev işi, görgü kurallarını da öğrenen Ilse bir nevi ehlileştirilir. Terry ise hiç bir mekâna hapsedilmeden kendi arzu ettiği, seçtiği mekânlarda geçirir hayatını, özgürce seyahat eder, gezer. Romanlardaki anlatıcı rolü de gelenekselden moderne doğru bir değişim geçirmiştir. Ilse'ye sürekli sesini duyurarak onu yönlendiren, eleştiren, ona toplumsal cinsiyet rollerini sunarak kabul etmesi için üzerinde bir otorite kuran anlatıcı eril ve çizgisel anlatı biçimi ile geleneksel genç kız roman şablonunu doğrudan yansıtmaktadır. Modern dönem anlatıcısı ise bakış açısını genç kız figürünün iç dünyasına yönelterek, daha duygusal, daha kişisel bir tavırla, ön yargısız ve eleştirmeden Terry'nin duygu durumunu ortaya koyarak okur olan genç kızların onunla özdeşim kurmasını kolaylaştırır. İç monologlar, geçmişi hatırlamalar da yeni anlatı stratejileri olarak okurla buluşur.

Cinsellik Ilse için bir tabudur, sadece doğurganlık ve üreme gibi terimlerle akla gelir ve yaşanır. Dış cins yüzyıllardır süregelen düşünce kalıplarından ötürü elde edilecek, avlanıp ehlileştirilecek olan taraf olarak görülürken, eril cins seçen ve bu durumda avlayandır. Ancak geçen yüz yıllık süre sonunda artık avlayan ve seçen taraf dişi cins, yani Terry'dir. Cinsellik konusunda Terry partnerini seçme, istemediği ilişkilerden uzaklaşma, doğurmak zorunda olmama gibi pek çok özgürlük kazanırken genç kıza ataerkil toplumda dayatılan çok sayıda dışı davranış da önem kaybetmeye başlamıştır. Ilse'nin yaşamını yöneten ve toplumsal normlarca kendisine sunulan görgü kuralları, küçük hanımefendi olma zorunluluğu, kendinden büyük otoritelerden korkma, en küçük bir hatada ayıplanarak ikaz edilme gibi durumlar ne yazık ki onun toplumsal cinsiyet rollerini de pekiştirmekteydi. Terry için asla geçerli olmayan bir durumdur bu. İsteddiği gibi yemek yeme, sakız çiğnemek, görgü kurallarını hiçe saymak karşısında karşısına herhangi bir norm ya da otorite çıkarak onu ayıplamaz, sınırlandırmaz ve kural koymaz. Yıllarca sadece eril cinse atfedilen bir eylem olan sigara içme Terry için de olağandır artık. Bu özgürlükler biraz da dini normların da güç kaybetmesi ile gelmiştir genç kızın hayatına. Toplumsal hayatta insanları kısıtlayan, baskılayan cinsiyetlerin kurgulanmasında da büyük role sahip olan dinî normlar Ilse'nin hikâyesinde onun kasabanın rahibinin de etkisi ile maalesef yatılı pansiyondaki hayata gitmesine neden olmuştur. Rahip bir aile dostu olarak sözü geçen bir figürdür ve genç kızın toplumun arzu ettiği şekilde eğitilmesi için gereken yönlendirmelerde bulunur. Günahlar ve yasaklar Ilse'yi korkutabiliyor, ölüm de oldukça etkileyebiliyorken, modern Terry'nin hayatında dini inançlar, motifler ya da otorite baskılarına rastlanmaz.

İki romanın analizi sürecinde en çok göze çarpan nokta ise genç kız figürlerinin kimlik arayış süreci ve kendilerini algılayış halleridir şüphesiz. Aslında kimliğini, kim olduğunu arayan, sorgulayan sadece Terry'dir. Hayatında baba figürünün eksik oluşu, toplumsal yapının tüketim toplumuna doğru değişmiş olması, doyumsuzluk, mutsuzluk,

bağımsızlaşmaya başlayan dişil cinse farklı sorumluluk ve rollerin doğması, gençler ile yetişkinlerin dünyalarının birbirinden ayrılması bu arayış sürecinde onunla birlikte yol alan etkenlerdir. Fakat bu durum onun lehinedir çünkü kendi kimliğini kurgulamada seçimler yapma konusunda tamamen özgürdür. Geleneksel dünyanın sınırlarını aşmasına izin verilmeyen Ilse ise tamamen kendisine dayatılan roller ve görevlerle kimliğini toplumsal norm ve otoritelerin kurgulamasını kabul ederek toplumsal düzene uyum sağlamak dışında bir şey yapacak durumda değildir. Geleneksel genç kız romanının eğitici işlevine ters düşmeyecek biçimde kurgulanmış bir figür olarak yolculuğunu tamamlayan Ilse genç kız okurlarının zihinlerinde içinde buldukları şartlara itiraza dair en ufak ihtimale bile yer fırsat vermemektedir.

Sonuç

Bu çalışmada Alman genç kız edebiyatı kapsamında Emmy von Rhoden'in geleneksel ataerkil toplumsal düzeni yansıtan *Der Trotzkopf* (1885) adlı romanı ile Dagmar Chidolue'nin 20. yüzyılın modern ve özgürlükçü yapısını temsil eden *Lady Punk* (1985) adlı romanları toplumsal cinsiyet araştırmaları bağlamında okunarak kurgusal genç kız imgesinin toplumsal cinsiyetinin her iki dönemde nasıl kurgulandığı ortaya koyulmak üzere analizler yapılmıştır. Amaç genç kızlar hedeflenerek yazılan bu tür romanlarda kurgulanan genç kız figürlerine atfedilen dişil cinsiyet rollerinin geleneksel ve modern toplumsal düzende günümüze kadar geçirdiği değişimleri, yenilikleri ve farklılıkları sorgulayarak, bunların genç kızların lehine olan gelişimlerini görünür kılmaktır.

Kuramsal arka plana dayanarak yapılan bu çalışma sürecinde genç kız edebiyatına bağımsız bir tür olarak doğuşundan itibaren belirli işlevlerin yüklenmiş olduğu görülmüş, Geleneksel roman genç kızın sosyalleşmesine aracı olurken onun toplumsal cinsiyetini ataerkil toplumun beklentilerini karşılayacak ve onu devam ettirecek şekilde kurgulamak hedefinin devam ettirildiği görülmüştür. Keiner (1994: 41) de geleneksel izler taşıyan metinlerde genç kızın olgunlaşıp kendini bulması sürecinin aslında var olan şartlara uyum sağlama ve yetişkinliğe geçiş sürecinden başka bir şey olmadığını ifade eder. Yetişkin olmak genç kıza nihai toplumsal statüyü sağlayacağından dolayı kendisine dayatılanlara uyum sağlamak, daha doğrusu boyun eğmek dışında bir eylemde bulunamaz. Kendisine çizilen yol anlatıcı aracılığı ile normalleştirilir ve genç kız yazık ki sonunda arzu edilen genç hanımefendiye dönüşür.

Fakat *Lady Punk* romanının genç kızı Terry her ne kadar kendini bulma sürecinde duygusal karmaşa ve kaygılar yaşasa da özgürlüklerini kendi lehine kullanma bilincine sahiptir. 1970'lerden sonra yaşanan toplumsal değişime paralel gelişen genç kız edebiyatının bu modern imgesini Jacobi (1995: 215) "New Girl" olarak tanımlamaktadır. Jacobi bu yeni genç kızların artık kesinlikle geleneksel rolleri üstlenecek genç kızlar olmadıklarını vurgular. Onlar tıpkı Terry gibi hırslı, iddialı, tutkulu ve kendi cinsiyetlerinin farkındadırlar. *Lady Punk* romanı geleneksel kadın imgesinin ve kadın olmanın ne demek olduğunu sorgularken, dişil kimliğin gelişimine engel olan her şeyi eleştirel yansıtır. Toplumsal yapının geçirdiği değişim gereği genç kıza ne kendi hayatına dair nihai çözümler ne de toplumsal cinsiyetine dair kesin roller dayatılmamakta, dişil kimliğine her hangi bir davranış atfedilerek yakıştırılmamaktadır. Bu da her iki roman arasında geçen 100 yıllık sürede genç kızın özgürlük anlamında kendi lehine ne kadar önemli bir yolu arkasında bıraktığının edebiyat aracılığı ile okura

yansımalarıdır. Edebi genç kız imgelerinin özgürleşmesi okuru olan genç kızların da bir şekilde özgürleşmesidir.

Kaynakça

- Breger, Claudia** (2005): "Identität". İçinde: Stephan, Inge / von Braun, Christina (ed.): *Gender@Wissen. Ein Handbuch der Gender-Theorien*. Köln. Böhlau Verlag GmbH & Cie, s. 47-66.
- Czollek, Leah Carola** (v.d) (2009): *Lehrbuch Gender und Queer. Grundlagen, Methoden und Praxisfelder*. Weinheim und München: Juventa Verlag.
- Dahrendorf, Malte** (1977): "Mädchenbuch". İçinde: Doderer, Klaus (ed.): *Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur. Personen Länder- und Sachartikel zu Geschichte und Gegenwart der Kinder und Jugendliteratur*. Cilt 2. Weinheim und Basel: Beltz Verlag, s. 418-422.
- Dahrendorf, Malte** (1984): "Mädchenliteratur". İçinde: Haas, Gerhard (ed.): *Kinder- und Jugendliteratur. Ein Handbuch*. 3. Baskı. Stuttgart: Reclam, s. 110-133.
- Dahrendorf, Malte** (1996): *Vom Umgang mit Kinder- und Jugendliteratur*. Berlin: Volk und Wissen Verlag.
- Daubert, Hannelore** (1985): "Die 'neuen' Mädchen. Eine kritische Bestandsaufnahme". İçinde: *Informationen des Arbeitskreises für Jugendliteratur*. Sayı: 4., München, s. 46-55.
- Ewers, Hans Heino** (1998): *Kinder- und Jugendliteratur der Aufklärung*. Ditzingen: Reclam Verlag.
- Grenz, Dagmar** (1997): "Darstellungsformen weiblicher Adoleszenz in der zeitgenössischen Literatur für Mädchen und in der allgemeinen Literatur". İçinde: Grenz, Dagmar / Wilkending, Gisela (ed.): *Geschichte der Mädchenlektüre: Mädchenliteratur und die gesellschaftliche Situation der Frau vom 18. Jahrhundert bis zur Gegenwart*. Weinheim: Juventa Verlag, s. 277-296.
- Grenz, Dagmar** (2008): "Mädchenliteratur. Von den 70er Jahren bis zur Gegenwart". İçinde: Wild, Reiner (ed.): *Geschichte der deutschen Kinder- und Jugendliteratur*. 3. Baskı. Stuttgart Weimar. Verlag J.B. Metzler, s. 379-393.
- Hof, Renate** (1995): *Die Grammatik der Geschlechter: Gender als Analysekategorie der Literaturwissenschaft*. Frankfurt am Main : Campus Verlag.
- Jacobi, Juliane** (1995): "Das junge Mädchen: Kontinuität und Wandel eines Weiblichkeits-Konzepts im 19. und 20. Jahrhundert; vom "Jüngling" zum 'newgirl'". İçinde: *Jahrbuch für Historische Bildungsforschung. Historische Kommission der Deutschen Gesellschaft für Erziehungswissenschaft*. Cilt 2. Weinheim: Juventa Verlag, s. 215-235.
- Jäger, Siegfried** (2012): *Kritische Diskursanalyse: Eine Einführung*. 6. Baskı. Münster. Unrast Verlag.
- Kaminski, Winfred** (1998): *Einführung in die Kinder- und Jugendliteratur. Literarische Phantasie und gesellschaftliche Wirklichkeit*. 4. Baskı. München: Juventa Verlag.
- Keiner, Sabine** (1994): *Emanzipatorische Mädchenliteratur 1980-1990: Entpolarisierung der Geschlechterbeziehungen und die Suche nach weiblicher Identität*. Frankfurt am Main: Lang Verlag.
- Köppe, Tielmann / Simone Winko** (2008): *Neuere Literaturtheorien. Eine Einführung*. Stuttgart: Verlag J.B. Metzler.
- Maier, Karl Ernst** (1993): *Jugendliteratur: Formen, Inhalte, pädagogische Bedeutung*. 10. Baskı. Bad Heilbrunn. Klinkhardt Verlag.
- Neydim, Necdet** (2005): *Türkiye'de Çeviri ve Telif Eserlerde Genç Kız Edebiyatı*. İstanbul. BU Yayınevi.
- Nünning, Vera / Ansgar Nünning** (2010): *Methoden der literatur-und kulturwissenschaftliche Textanalyse*. Nünning, Vera / Nünning, Ansgar (ed.): Stuttgart: Verlag J.B. Metzler.
- Onur, Bekir** (2005): *Türkiye'de Çocukluğun Tarihi*. Ankara: İmge Yayınevi.
- Schößler, Fransızka** (2008): *Einführung in die Gender Studies*. Berlin: Akademie Verlag.

- Stein, Peter** (2008): "Unterhaltungsliteratur, Kinder- und Jugendliteratur, Frauenliteratur. Vormärz". İçinde: Beutin, Wolfgang (ed.): *Deutsche Literaturgeschichte. Von den Anfängen bis zur Gegenwart*. Stuttgart: J.B. Metzler Verlag, s. 279-284
- Stephan, Inge** (2008): "Entstehung der Kinder- und Jugendliteratur. Aufklärung". İçinde: Beutin, Wolfgang (ed.): *Deutsche Literaturgeschichte. Von den Anfängen bis zur Gegenwart*. Stuttgart: J.B. Metzler Verlag, s. 178-180.
- Tan, Mine** (1993): "Çocukluk: Dün ve Bugün". *Toplumsal Tarihte Çocuk Sempozyumu*. 23-24 Nisan 1993. Bildiri Kitabı. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, s.1-22.
- von Glasenapp, Gabriele** (2003): "Spurensuche. Historische (geschichtserzählende) Mädchenliteratur des 19. Jahrhunderts aus gendersensibler Perspektive". İçinde: *Lesezeichen. Mitteilungen des Lesezentrums der Pädagogischen Hochschule Heidelberg*. Sayı 14. s. 35-59. (Çevrimiçi) https://www.phheidelberg.de/fileadmin/user_upload/deutsch/Lesezentrum_Archiv/Hefte_1115/las_enapp.pdf (20.08.2017)
- Weigel, Sigrid** (1990): *Topographien der Geschlechter: Kulturgeschichtliche Studien zur Literatur*. Reinbek bei Hamburg. Rowohlt Taschenbuch Verlag.
- Weinkauff, Gina / Gabriele von Glasenapp** (2010): *Kinder-und Jugendliteratur*. Paderborn: Ferdinand Schöningh Verlag.
- Wild, Reiner** (1990): "Literatur für Mädchen". İçinde: Wild, Reiner (ed.): *Geschichte der deutschen Kinder- und Jugendliteratur. Aufklärung*. 1.Baskı. Stuttgart: Verlag J.B. Metzler, s. 95-98.